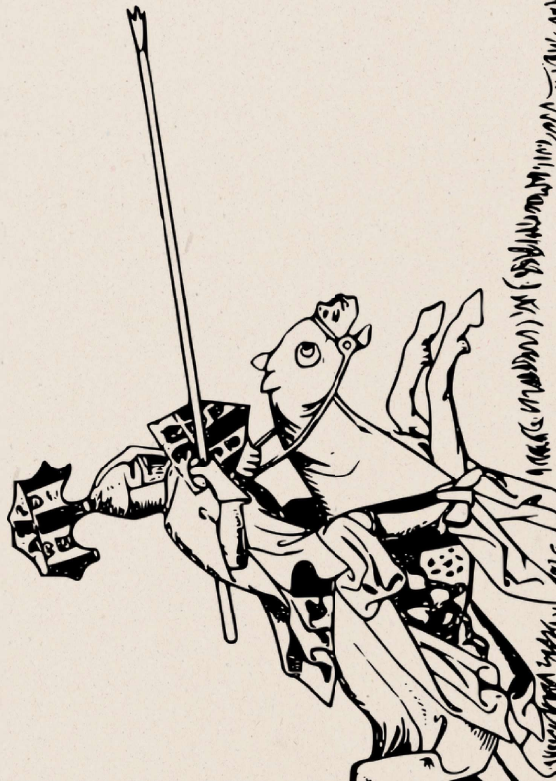

TEMA 5
A PENÍNSULA IBÉRICA ENTRE
OS SÉCULOS XI E XV

4. O GOBERNO E A ADMINISTRACIÓN DOS REINOS CRISTIÁNS

TIPOS DE MONARQUÍAS

Castela: monarquía unitaria

«Os santos dixeron que o rei está posto na terra en lugar de Deus para cumprir a xustiza e darlle a cada un o seu dereito, de modo que aínda que todos os do reino sexan moitos, como o rei é un, deben ser todos un con el para servilo e axudarlle nas cousas que debe facer. E naturalmente, dixeron os sabios que o rei era a cabeza do reino».

Partidas de Afonso X o Sabio (1256-1265).

- **Segundo este texto, de onde provén o poder do monarca?**
- **Que pensades que significa isto?**

4. O GOBERNO E A ADMINISTRAÇÃO DOS REINOS CRISTIÃNS

TIPOS DE MONARQUÍAS

Castela: monarquia unitaria

- Maior autoridade:
  - Conformar un único reino
  - O seu poder era cedido directamente por Deus

- Segundo este texto, de onde provén o poder do monarca?
- Que pensades que significa isto?

Figura 2.-AlfonsoX vicario de Dios, British Library,Add. ms.20787, f.1v.

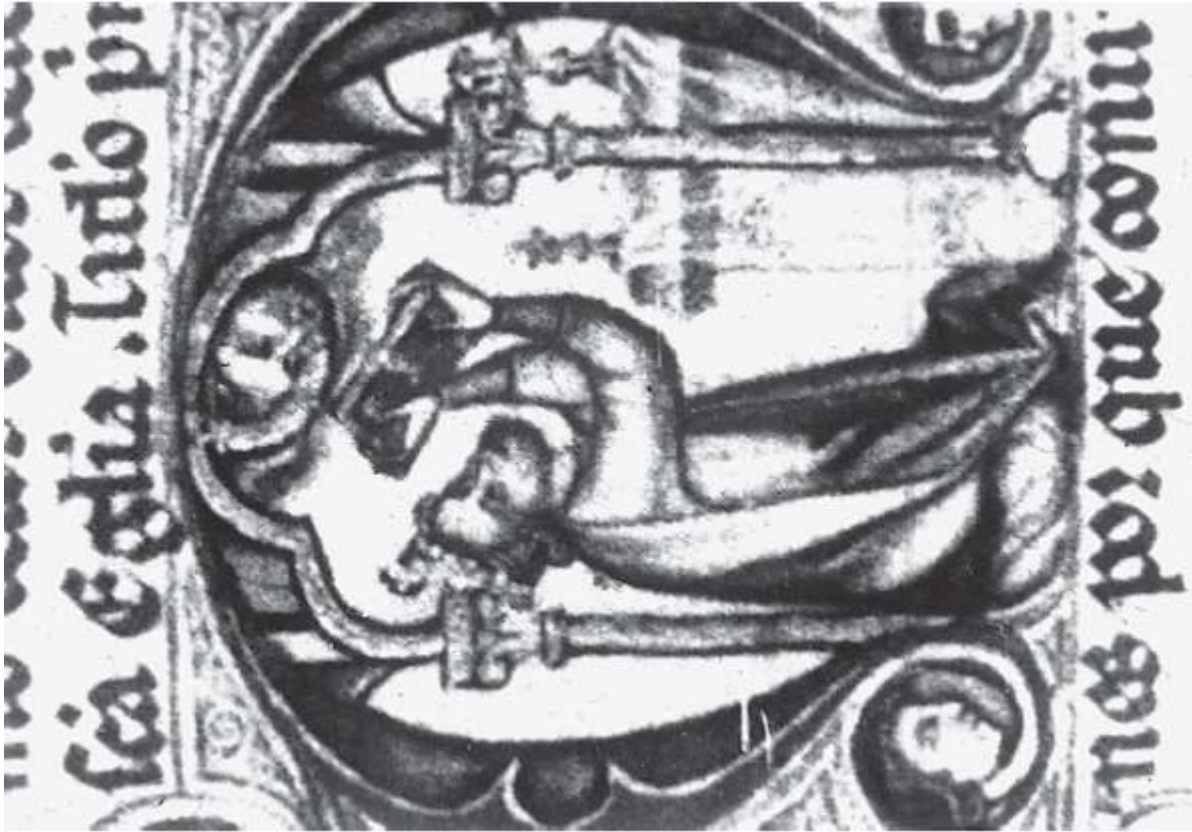

Figura 4.-Alfonso X vicario de Dios, British Library,Add.ms.20787, f.1v.

Representación simbólica
 do monarca como vicario
 de Deus na terra,
 legitimando o seu papel
 como único “fazedor de
 leyes” no seu reino.

4. O GOBERNO E A ADMINISTRACIÓN DOS REINOS CRISTIÁNS

TIPOS DE MONARQUÍAS

Coroa de Aragón: monarquía federativa

- «Se nós e os nosos sucesores queremos facer algunha constitución ou estatuto en Cataluña, someterémolos á aprobación e consentimento dos Prelados, os Baróns, os Cabaleiros e os cidadáns...»

Declaración de Pedro II o Grande nas Cortes de Barcelona de 1283.

○

- **Que diferencias observades respecto do texto anterior?**
- **Neste caso, como é a relación entre os súbditos e o monarca?**

4. O GOBERNO E A ADMINISTRACIÓN DOS REINOS CRISTIÁNS

TIPOS DE MONARQUÍAS

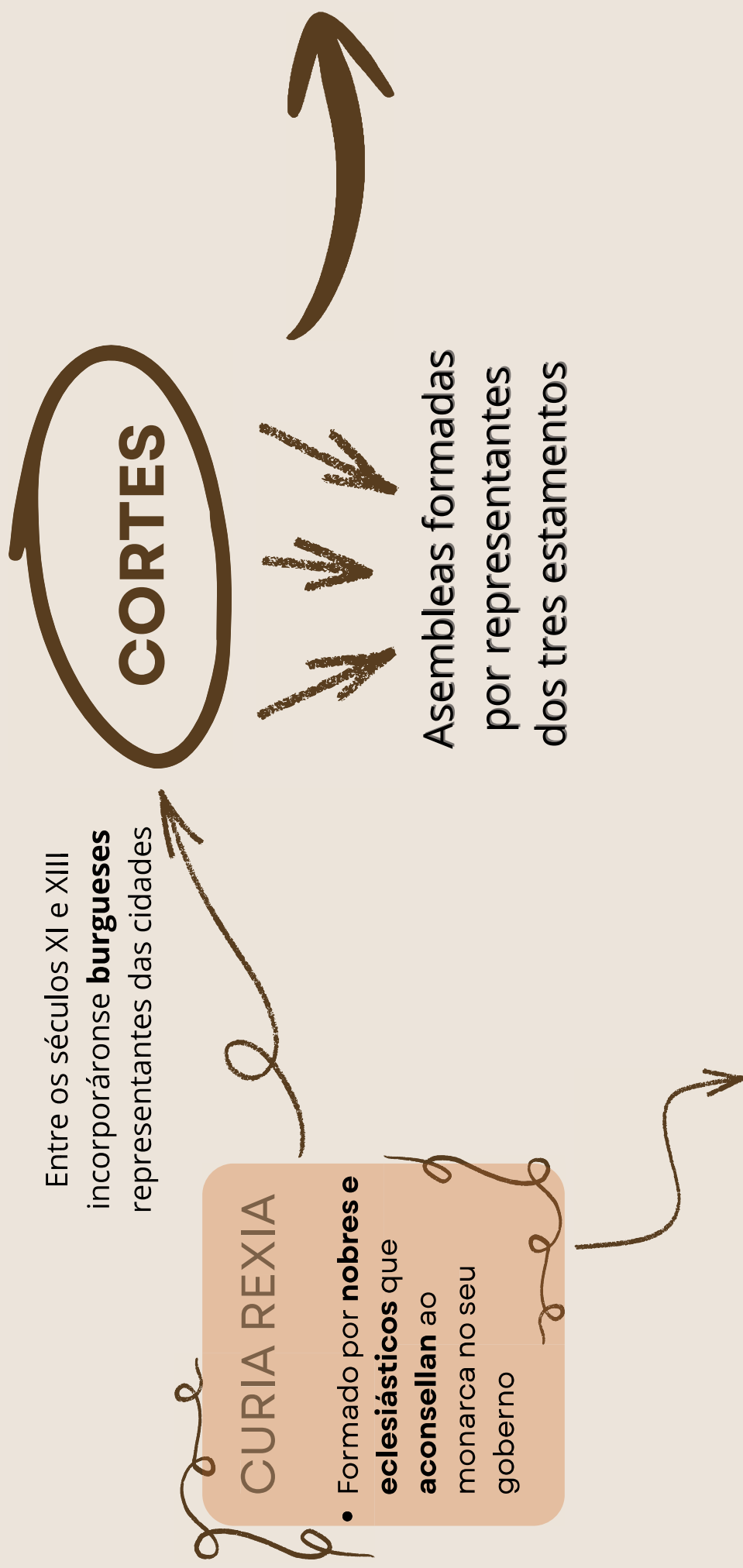
Coroa de Aragón: monarquía federativa

- Conformada por varios territorios: reino de Valencia, reino de Aragón, Condados Cataláns, Reino de Mallorca. Estes mantiveron as súas leis, institucións e costumes propios.
- Teoría pactista: o rei recibía o poder de Deus, pero neste caso a través dos seus súbditos. Por iso debía respectar as súas leis e dereitos.

- **Que diferencias observades respecto do texto anterior?**
- **Neste caso, como é a relación entre os súbditos e o monarca?**

4. O GOBERNO E A ADMINISTRACIÓN DOS REINOS CRISTIÁNS

A función de aconsellar ao rei pasou a outros organismos: os **Consellos**

4. O GOBERNO E A ADMINISTRACIÓN DOS REINOS CRISTIÁNS

CORTES

Asembleas formadas
por representantes
dos tres estamentos

CASTELA: únicas para todo o reino.

Atribucións: aprobación de novos tributos
e de alteracións do valor da moeda

ARAGÓN: cada reino tiña as súas propias
Cortes (agás Mallorca). Atribucións:
aprobación de novas leis

NAVARRA: chamadas “Tres Estados”

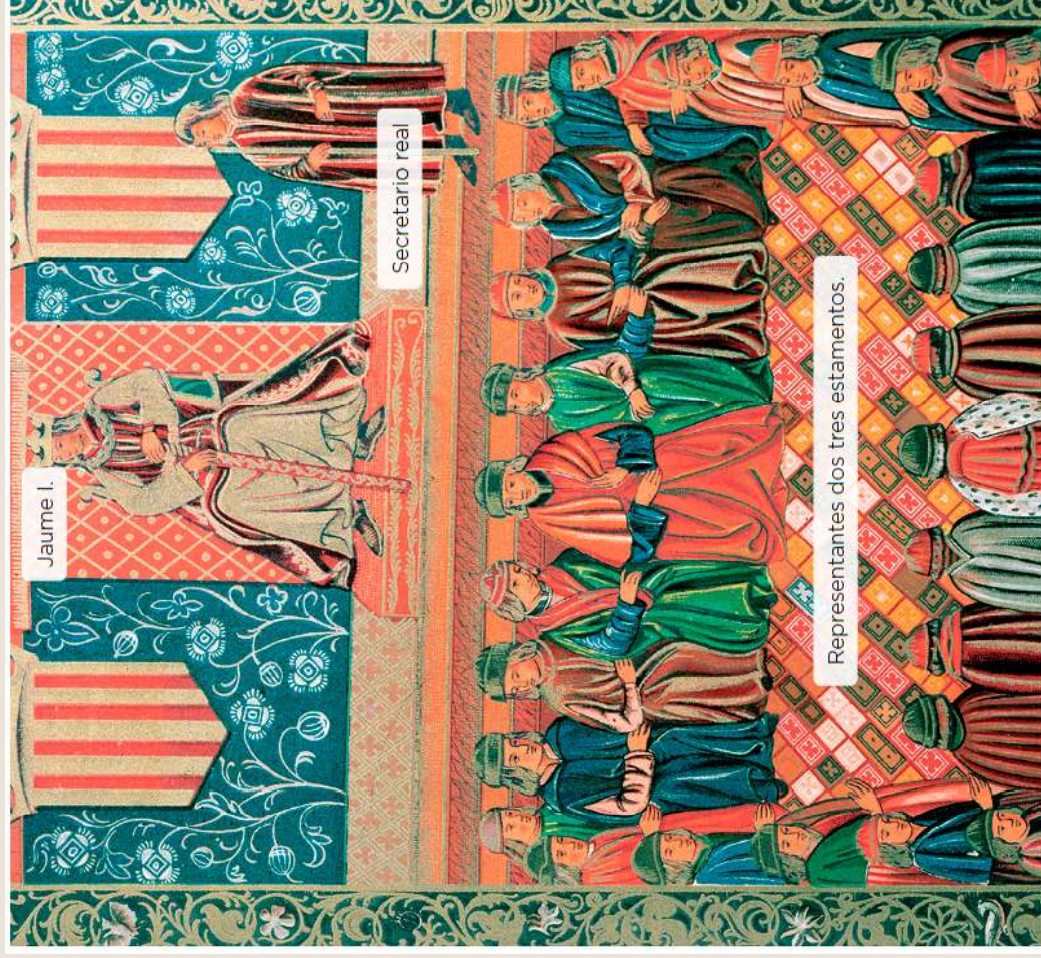
Atribucións: velar pola defensa dos foros e
privilexios de cada estamento

4.0 GOBERNO E A ADMINISTRACIÓN DOS REINOS CRISTIÁNS

CORTES

Asembleas formadas
por representantes
dos tres estamentos

Jaime I.

Secretario real

Representantes dos tres estamentos.

4. O GOBERNO E A ADMINISTRACIÓN DOS REINOS CRISTIÁNS

A ADMINISTRACIÓN TERRITORIAL E MUNICIPAL

Moi **complexa**

Señoríos:

- de reguengo:
- controlados
- directamente polo rei
- eclesiásticos
- da nobreza

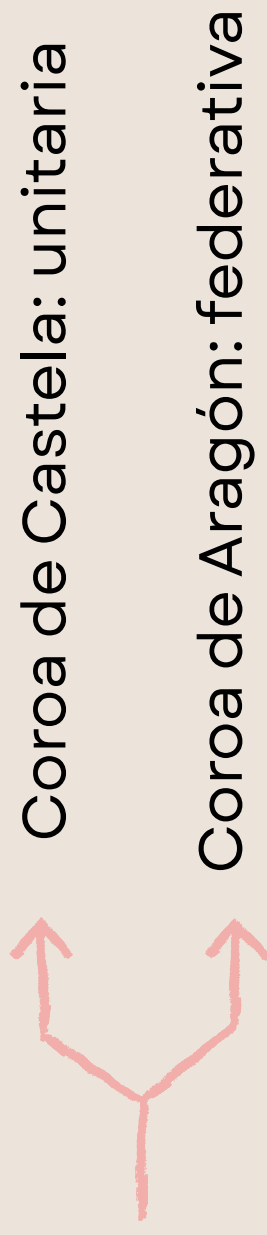
Autonomía

Cidades: ampla autonomía e
goberno propio

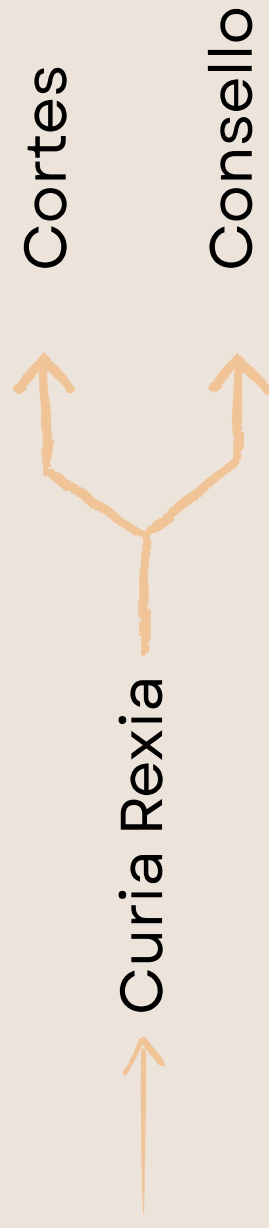
1. Concello ou asemblea de veciños
2. Grupo reducido de persoas
  - a. Castela: nobreza gandeira
  - b. Cataluña: grandes comerciantes e artesáns

4. O GOBERNO E A ADMINISTRACIÓN DOS REINOS CRISTIÁNS

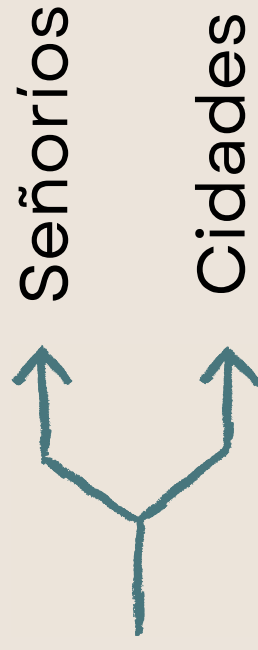
1. MONARQUÍA

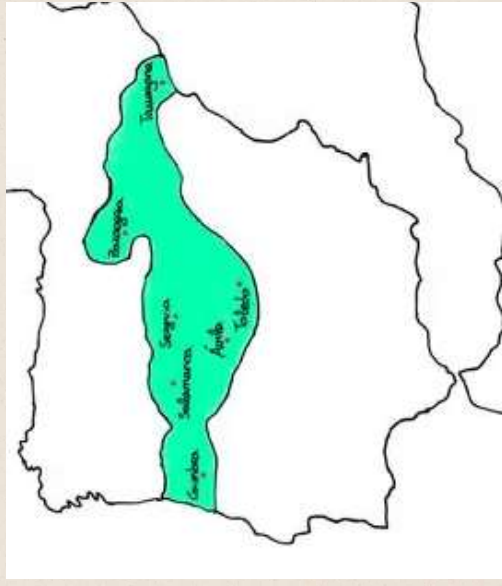
2. INSTITUCIÓNS DE GOBERNO

3. ADMINISTRACIÓN TERRITORIAL

5. A REPOBOACIÓN DO TERRITORIO CONQUISTADO

REPOBOACIÓN POR
CONCELLOS OU
MUNICIPAL

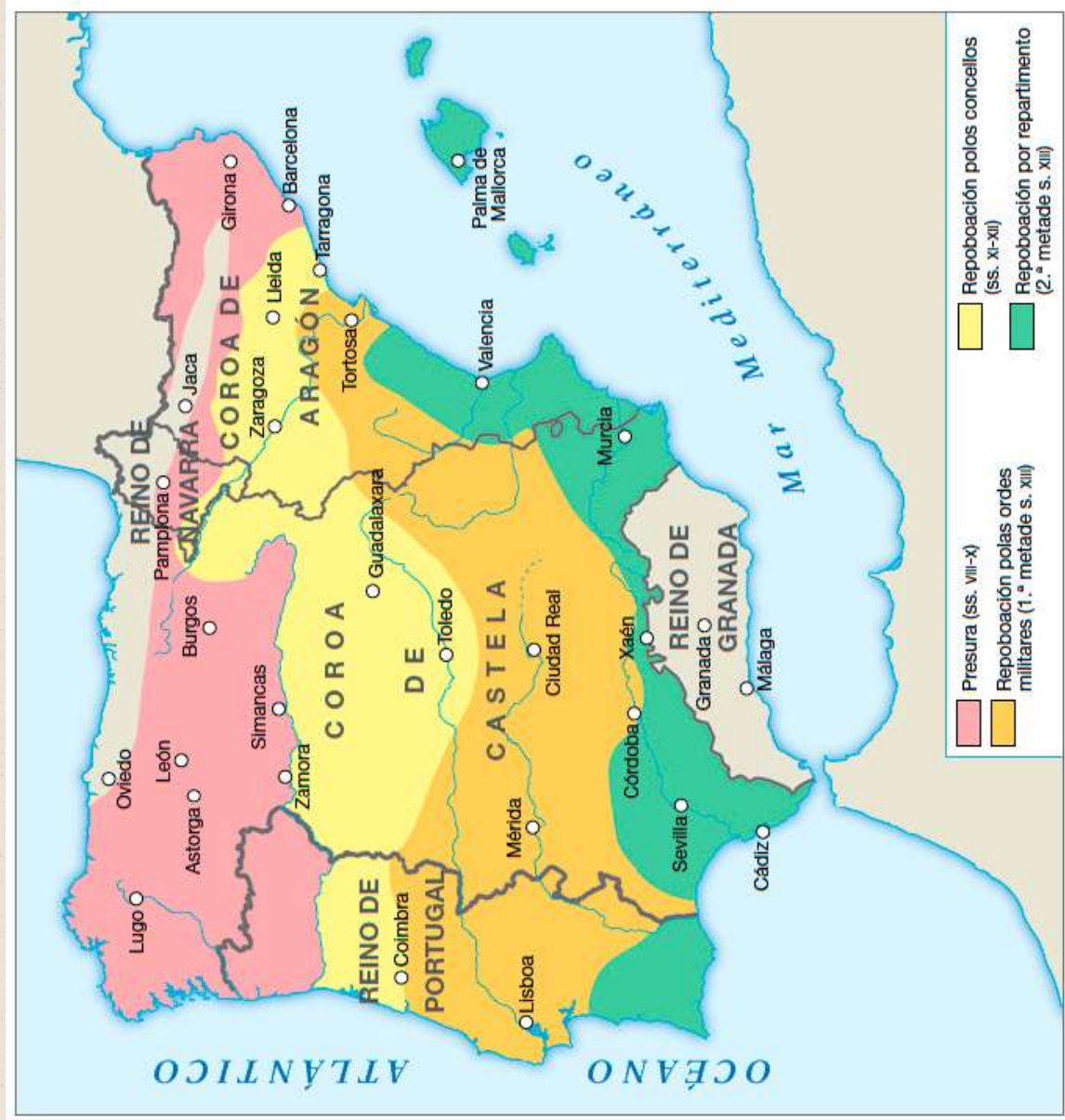

REPOBOACIÓN POR
ORDES MILITARES

REPOBOACIÓN POR
REPARTIMENTO

SISTEMAS DE REPOBOACIÓN

5. A REPOBOACIÓN DO TERRITORIO CONQUISTADO

REPOBOACIÓN POR CONCELLOS OU MUNICIPAL

- Zonas: vales do Douro, do Texo e do Ebro
- Cronoloxía: SS. XI-XII

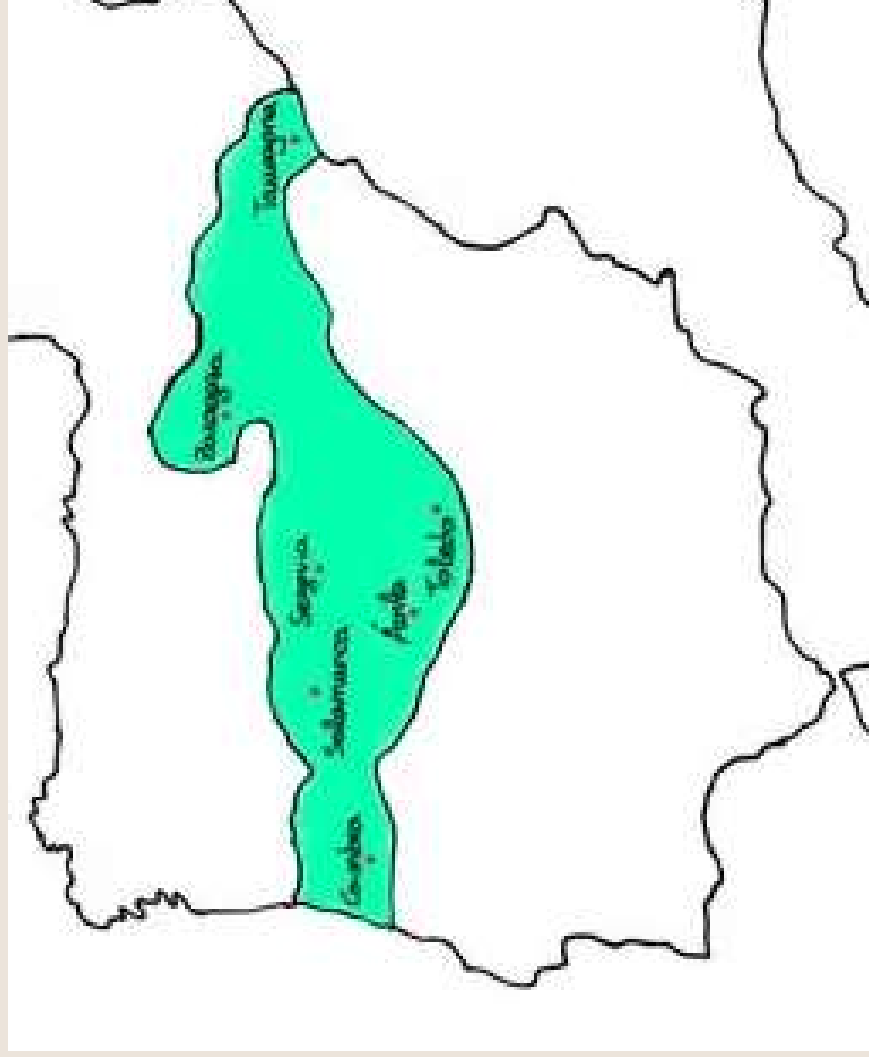
O territorio conquistado divídese en concellos ou municipios: vila ou cidade amurallada + termo municipal ou alfoz

Cada concello recibía un foro: leis outorgadas polos reis ós concellos. Esta recollía os deberes, dereitos e privilexios dos seus habitantes: a axuda militar que lle debían prestar ao rei, os impostos a pagar, o permiso para celebrar feiras ou mercados, etc.

Os repoboadores recibían unha casa, terras e un terreo cuxo tamaño dependía da súa capacidade para facer a guerra

5. A REPOBOACIÓN DO TERRITORIO CONQUISTADO

REPOBOACIÓN POR CONCELLOS OU MUNICIPAL

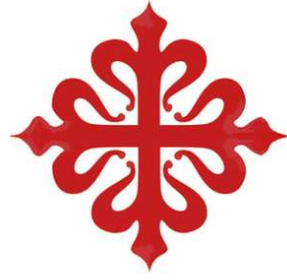

5. A REPOBOACIÓN DO TERRITORIO CONQUISTADO

REPOBOACIÓN POR ORDES MILITARES

- Zonas: Entre o río Texo e Serra Morena, e nos altos vales dos ríos Turia e Xúquero. Zonas fronteirizas, perigosas e de escasa poboación
- Cronoloxía: Primeira metade do S. XIII
As ordes militares, formadas por monxes-guerreiros, recibiron extensos señoríos denominados **mestrados**. A cambio, debían defender o territorio asignado e fomentar o seu poboamento.

As ordes militares

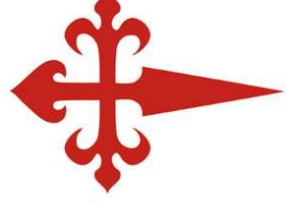
Orde de Calatrava

Orde de Alcántara

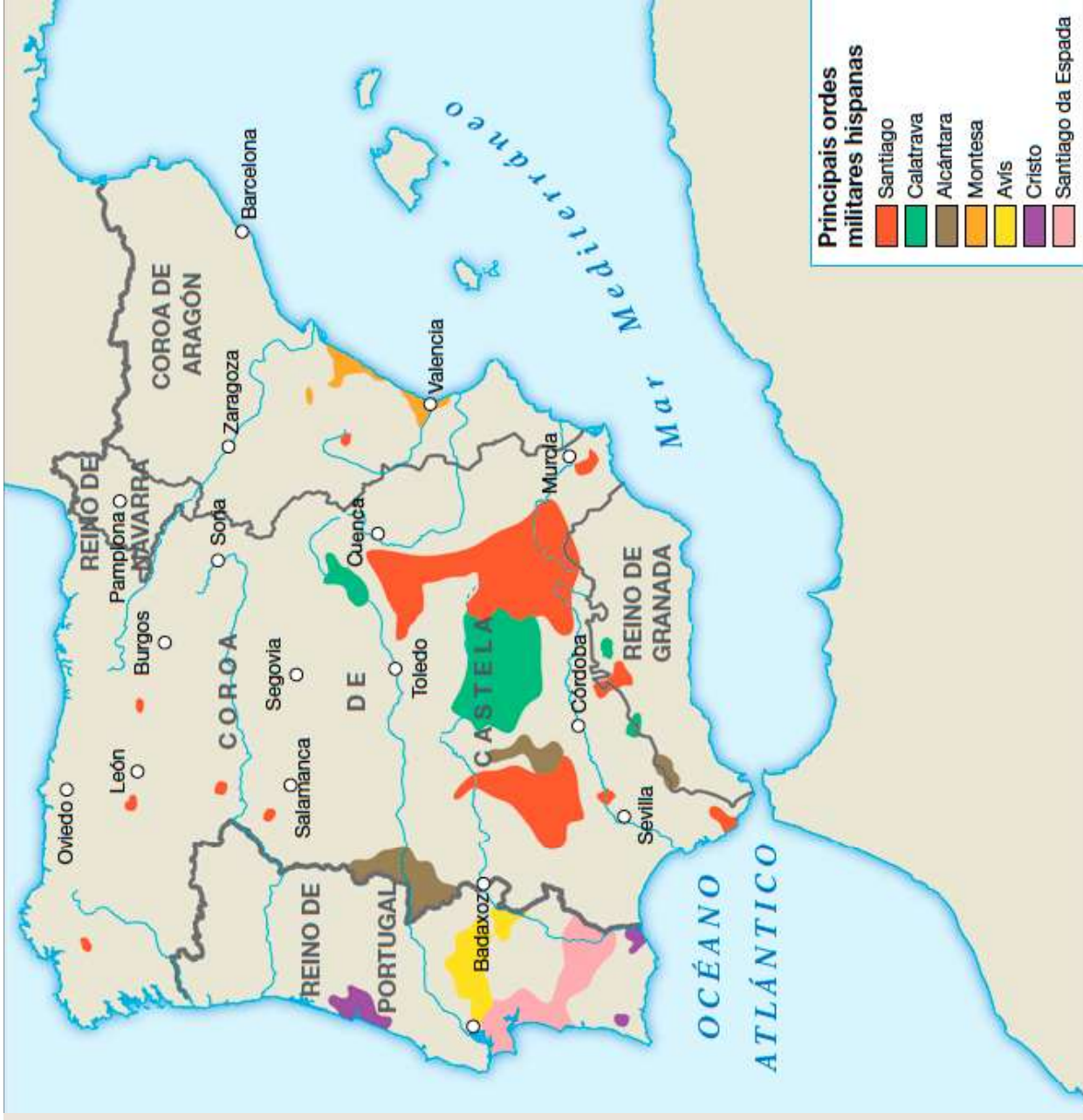

Orde de Montesa

Orde de Santiago

REPOBOACIÓN POR ORDES MILITARES

5. A REPOBOACIÓN DO TERRITORIO CONQUISTADO

REPOBOACIÓN POR REPARTIMENTO

- Zonas: val do Guadalquivir, Murcia, a fachada levantina e as illas Baleares
- Cronoloxía: segunda metade do S. XIII

Repartíase o territorio en función da participación da conquista. Os nobres recibiron grandes propiedades, e, as xentes do común, pequenos lotes de terra.

Aos musulmáns que se renderon sen loitar permitiúselles permanecer nos arrabaldes urbanos ou no campo; mentres que nas zonas que se resistiron, os vencidos foron expulsados.

5. A REPOBOACI3N DO TERRITORIO CONQUISTADO REPOBOACI3N POR REPARTIMENTO

La repoblaci3n por repartimiento se utiliz3

COMO SE CONSTRÚE A HISTORIA?

Fontes materiais: restos arqueolóxicos, artefactos, obxectos, pinturas...

Fontes documentais: crónicas, literatura, documentos de carácter xurídico....

Os privilexios rodados: documentos solemnes expedidos pola chancelaría real de Castela e León na Idade Media

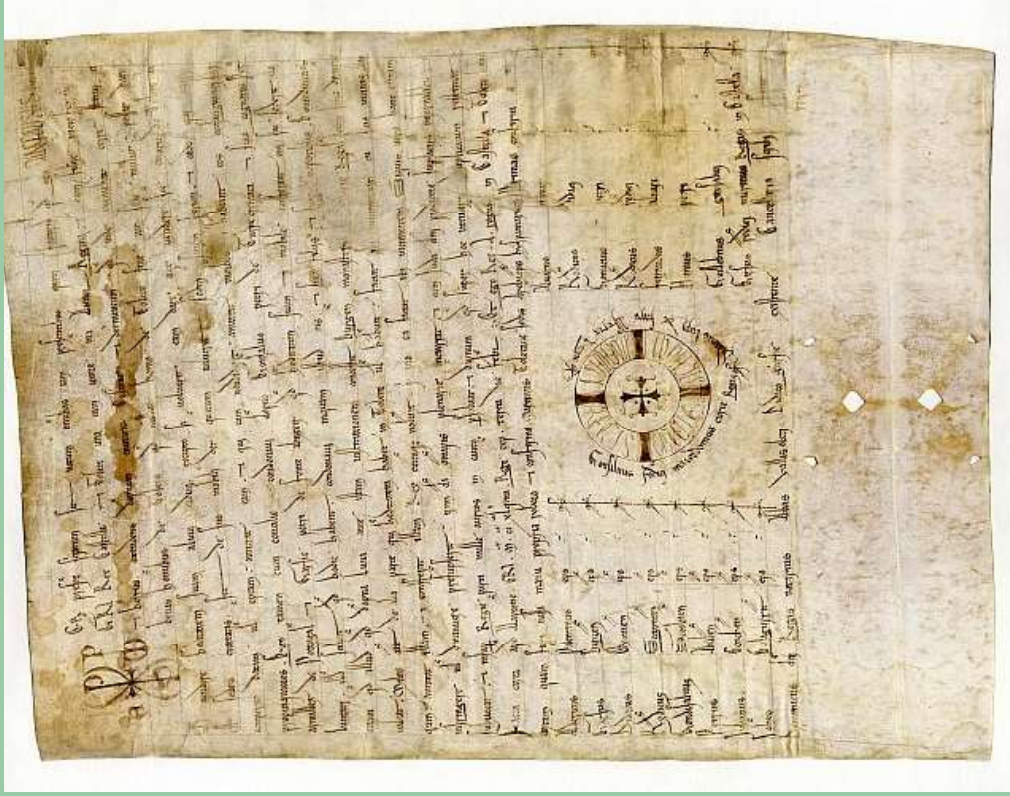

Signo rodado de Fernando II de León (1162)

Signo rodado de Alfonso VIII de Castilla (1207)

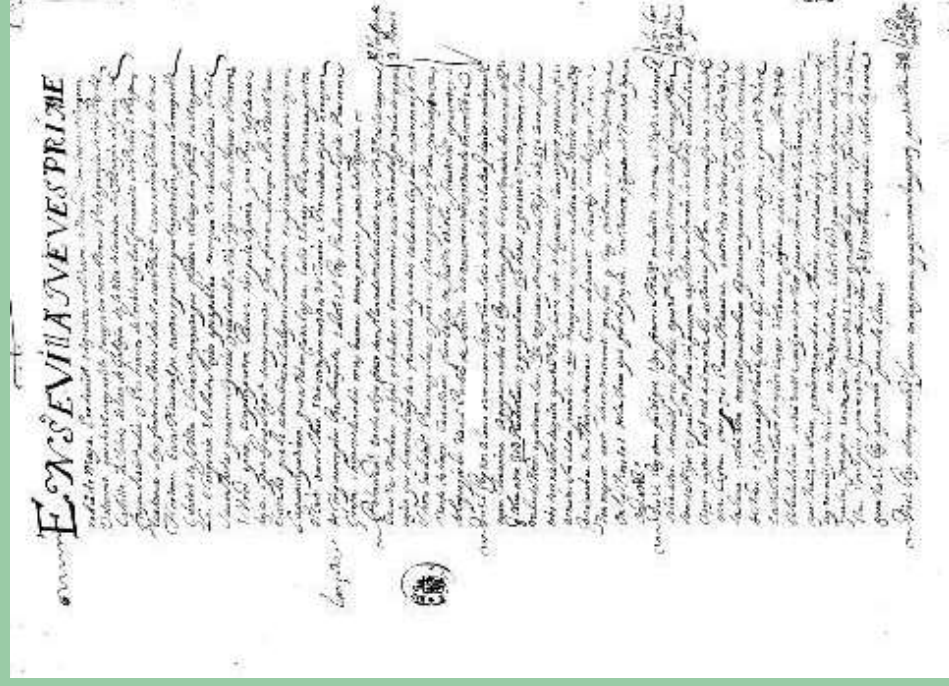
SOMOS HISTORIADORES! Con que tipo de repoboamiento relacionarías estos documentos?

Privilegio rodado de Alfonso VIII por el que ordena que ningún vecino de Toledo pueda dar ni vender sus heredades a ninguna Orden o Iglesia salvo a la de Santa María de Toledo, y manda que el caballero que tuviese heredad en Toledo tendría que hacer vecindad en la ciudad para no perderla.

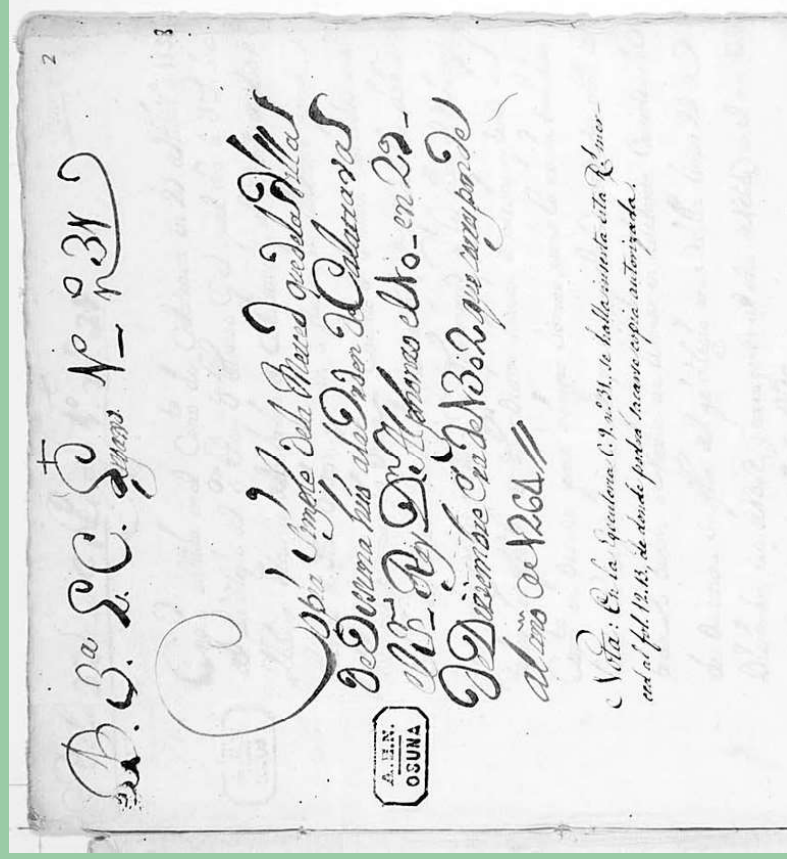
SOMOS HISTORIADORES! Con que tipo de repoboamiento relacionarías estos documentos?

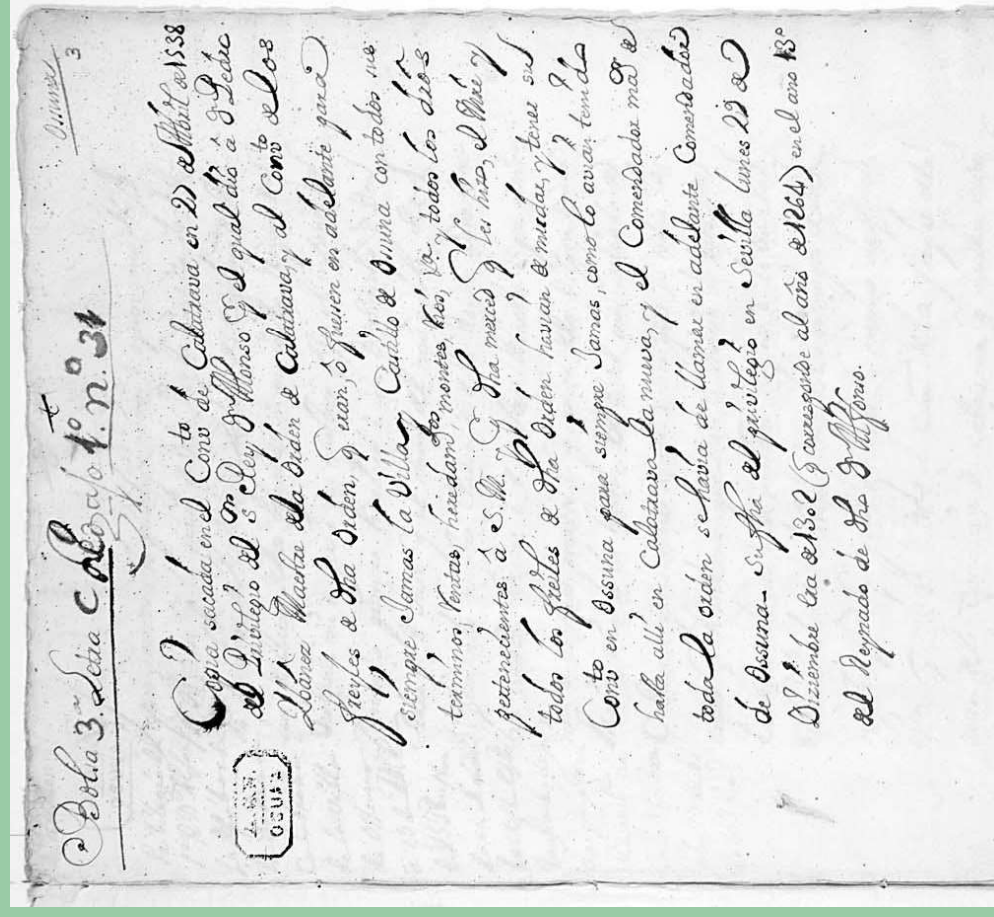
Copia del libro de Repartimiento de Sevilla de 1253, en el que el rey Alfonso X reparte las tierras y propiedades de la recién conquistada Sevilla entre la familia real, la nobleza, las órdenes militares y religiosas, y los que ayudaron en su conquista.

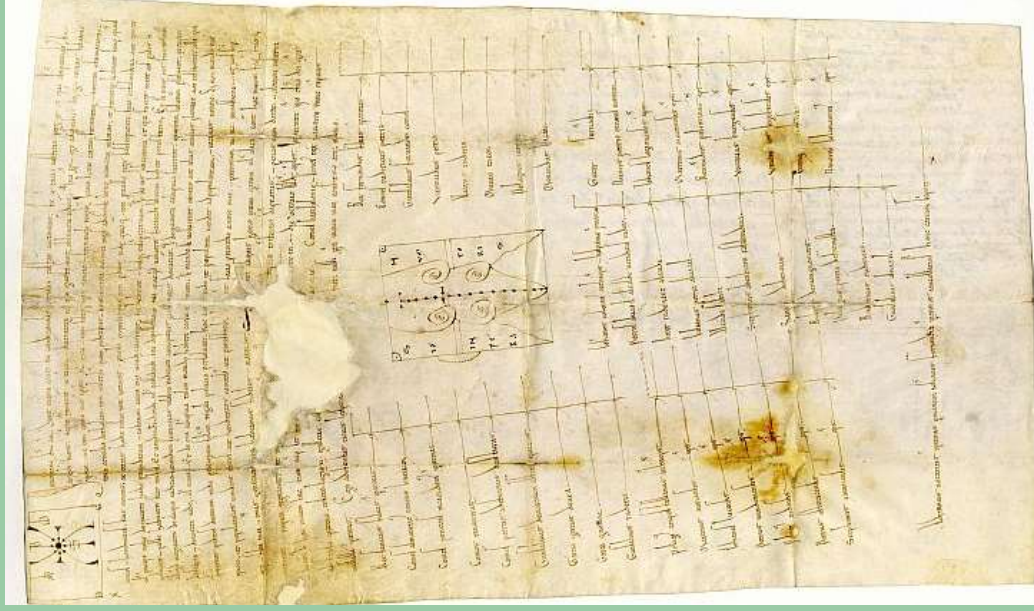
SOMOS HISTORIADORES! Con que tipo de repoboamiento relacionarías estos documentos?

Copias simples de la Merced que
 de la villa de Osuna y su Castillo
 hizo a la Orden de Calatrava el Rey
 Alfonso X el 29 de diciembre de
 1264.

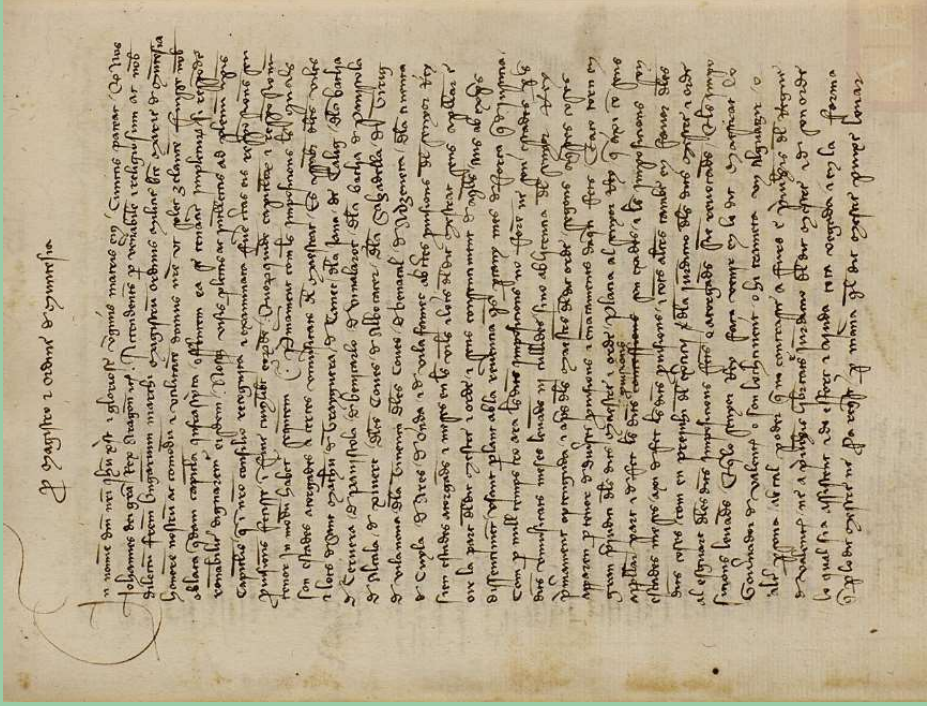
SOMOS HISTORIADORES! Con que tipo de repoboamiento relacionarías estos documentos?

Privilegio signado de Alfonso VII por el que extiende a todos los vecinos de Toledo los derechos concedidos por Alfonso VI, en 1101, a los mozárabes que vivían en la ciudad.

SOMOS HISTORIADORES! Con que tipo de repoboamiento relacionarías estos documentos?

Gracias y privilegios otorgados por Juan II de Aragón en el que se incluyen documentos relativos a la jurisdicción en el Maestrazgo de la Orden Militar de Montesa

5. AS ACTIVIDADES ECONÓMICAS DOS REINOS CRISTIÁNS

ACTIVIDADES AGRARIAS

AGRICULTURA

GANDERÍA

GANDERIA: a ovella meiriña

LA DE GRAN CALIDADE

- Fina e moi suave

POUCA MAN DE OBRA

GRANDES BENEFICIOS
PARA OS DONOS DOS
RABAÑOS

GANDERIA: a ovella meiriña

Cría en réxime de transhumancia

Tipo de pastoreo no que os rabaños, e as persoas que os acompañan, se trasladan estacionalmente dunha zona a outra para aproveitar as mellores condicións climáticas

GANDERIA: a ovella meiriña

Cría en réxime de transhumancia

Na transhumancia os rabaños eran trasladados dos pastos de verán, nas zonas montañosas, ós pastos de inverno, nas veigas dos ríos.

GANDERIA: a ovella meiriña

Cría en réxime de transhumancia

O desprazamento do gando realizábase a través de itinerarios fixos, chamados **cañadas** en Castela, **cabañeras** en Aragón e **carreratges** en Cataluña.

O HONRADO CONCELLO DA MESTA

Os gandeiros de Castela asociáronese en 1273 formando o **Honrado Concello da Mesta** para defender os seus intereses.

Esta asociação foi recoñecida e privilexiada por Alfonso X o Sabio: grandes beneficios económicos proporcionados pola gandería.

QUADERNO DE LEYES, Y PRIVILEGIOS DEL HONRADO CONCEJO DE LA MESTA, C O N

INDICE, Y CONCORDANTES
de Leyes Reales, Autos acordados, y
Capitulos de Millones.

C O L O C A D O
DE ORDEN DE EL REAL,
y Supremo Consejo de su
Magesstad:

POR EL LICENCIADO DON
Andrés Diez Navarro, Abogado de los
Reales Consejos, y Fiscal General del
referido Concejo de la Mesta.

DEDICADO
AL MISMO CONSEJO
del Rey nuestro Señor.
CONTIENE TAMBIEN UN
refumen de la Concordia con el Reyno,
y anotaciones à cada vno de
sus Capitulos.

CON REAL PRIVILEGIO

EN MADRID, AÑO DE MDCC.XXXI.

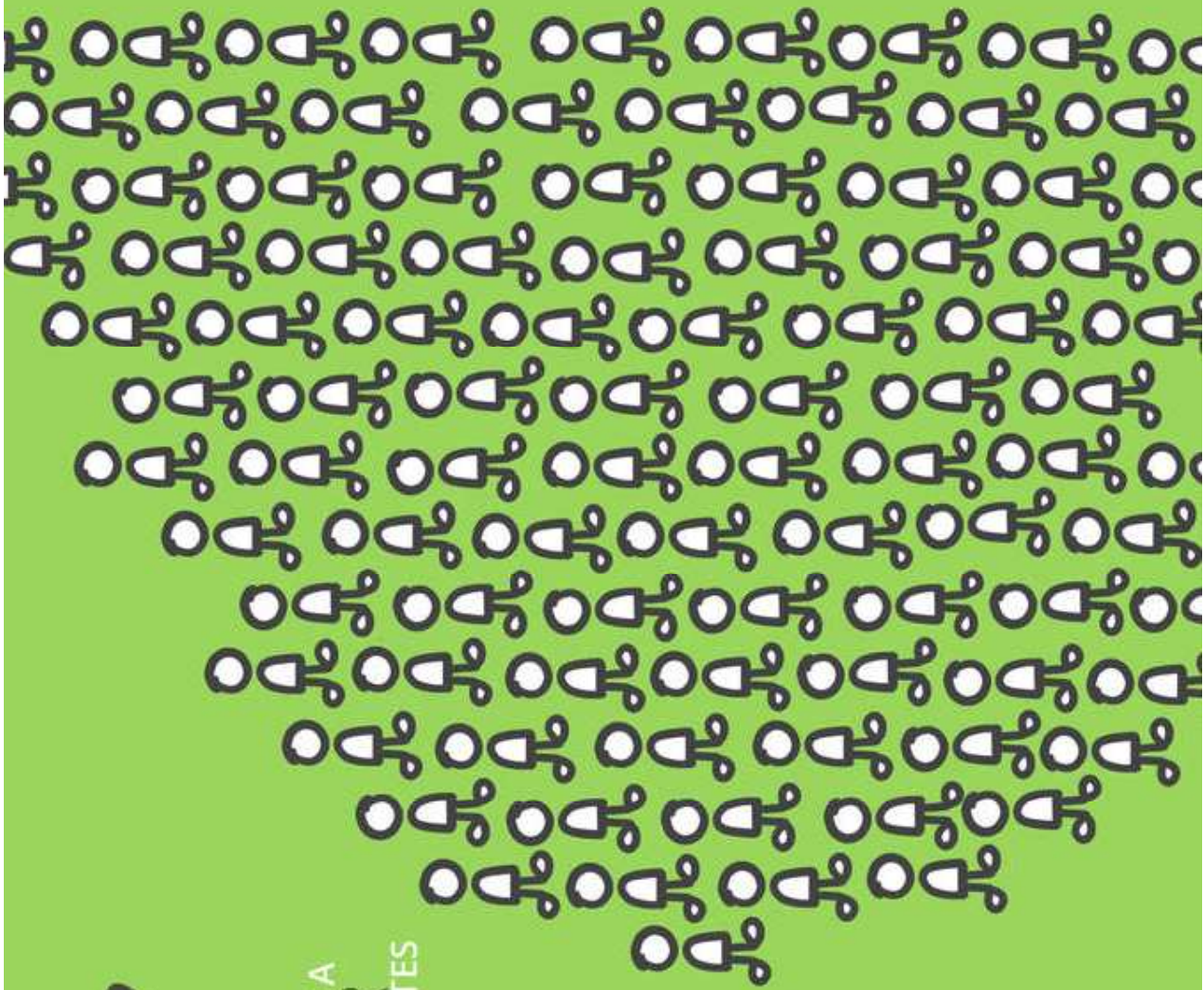

1 CABEZA
DE GANADO
POR CADA
3 HABITANTES

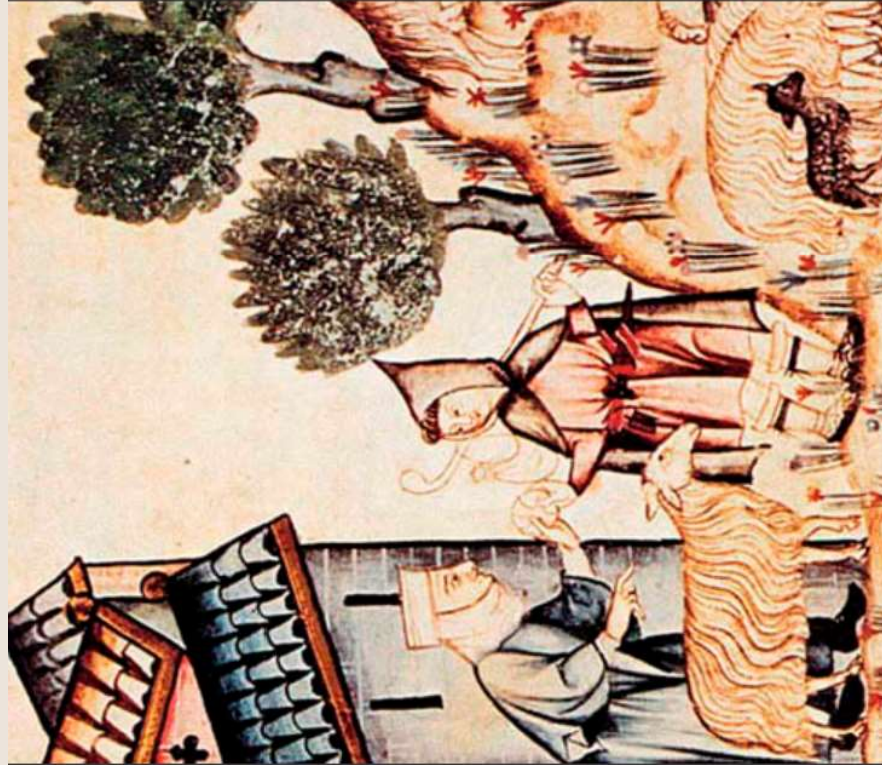
1 CABEZA
DE GANADO
POR CADA
95 HABITANTES

En los siglos XIV y XV,
el ganado aportaba casi tantos
privilegios como ser noble.

O HONRADO CONCELLO DA MESTA

 REAL CONCEJO DE LA MESTA 1273: El legado de Alfonso X “El Sabio”:
https://www.youtube.com/watch?v=IIPEGcl-E_0&t=224s

PRESENTE E PASADO: O PATRIMONIO

RAG: Conxunto de cousas materiais ou inmateriais de certa antigüidade e importancia recoñecida, pertencente a unha colectividade.

Nalgúns casos, adóptanse medidas legais para a súa conservación e difusión

Poderías dar algún exemplo?

Patrimonio material
Patrimonio inmateral
Patrimonio natural

PRESENTE E PASADO: O PATRIMONIO A TRANSHUMANCIA COMO PATRIMONIO CULTURAL

<https://www.portalinmaterial.cultura.gob.es/pci-nacional/trashumancia/>

- Declarada Manifestación Representativa del Patrimonio Cultural Inmaterial en 2017
- Contribuíu a conformar a identidade cultural de moitos territorios de España
  - Rico patrimonio cultural e etnográfico: festas e tradicións, toponimia, gastronomía e arquitectura.
  - Tradición oral, artesanía e técnicas.
  - Transmisión cultural.
  - Modelación das paisaxes
  - En definitiva.... “cultura pastoril transhumante”

A TRANSHUMANCIA COMO PATRIMONIO CULTURAL

La Trashumancia en La Rioja: https://www.youtube.com/watch?v=UpO3i_4Gv5s&t=180s

https://www.youtube.com/watch?v=UpO3i_4Gv5s&t=180s

Fiesta de la Trashumancia Madrid: <https://www.youtube.com/watch?v=KDHwbeZMVqo>

<https://www.youtube.com/watch?v=KDHwbeZMVqo>